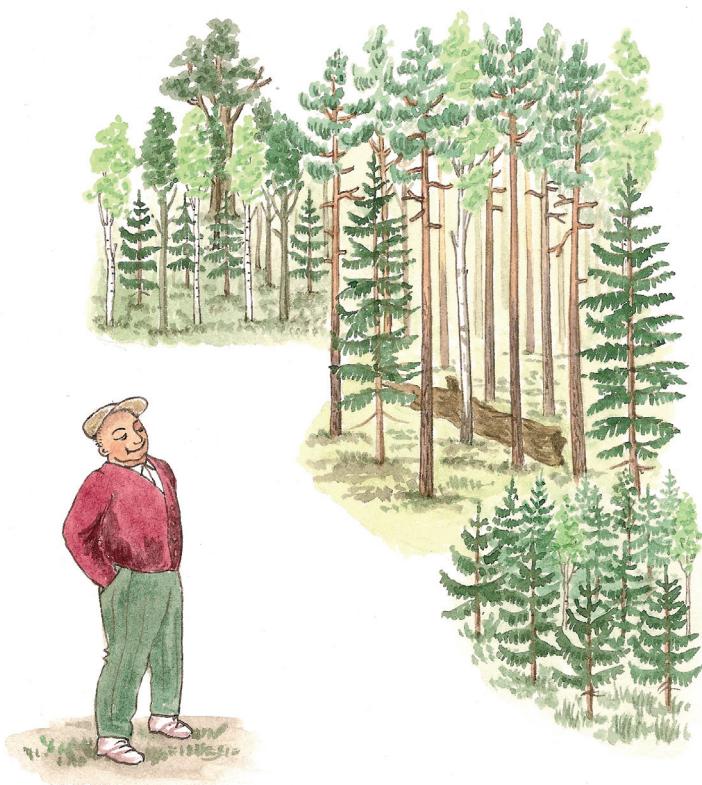

**Pasaules
Dabas
Fonds**
sadarbībā ar

PADOMI MEŽAUDŽU KOPŠANĀ

Īsts saimnieks vēlas, lai viņam piederošais mežs būtu veselīgs un augstražīgs, kā arī stabils ienākumu avots ne tikai tagad, bet arī nākotnē. Tas panākams mežu pareizi apsaimniekojot – samērojot savas ekonomiskās intereses ar saudzējošu attieksmi pret dabas vērtībām un to saglabāšanu.

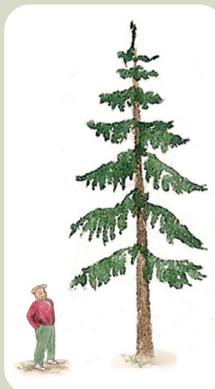
Šī informatīvā materiāla mērķis ir palīdzēt īpašniekam, plānojot un veicot mežaudzes kopšanu, pieņemt pareizus lēmumus, lai paaugstinātu ne tikai sava meža ekonomisko, bet arī ekoloģisko vērtību.

Kāpēc mežaudze jākopj? Mežaudzes kopšana veicama, lai uzlabotu paliekošo koku augšanas apstāklus un ūsākā laika posmā panāktu iespējamī lielāku koksnes krājas pieaugumu. Izdarot kopšanas cirtes, meža īpašnieks ne tikai iegūst koksni, bet arī ietekmē mežaudzes attīstību sev vēlamā virzienā.

Kopšanas cirtes mērķis ir jebkura vecuma mežaudzi veidot par augstražīgu, labas kvalitātes nākotnes audzi, saglabājot arī tās ekoloģisko vērtību.

Sastāva kopšanas cirtes mērķis ir tāda vēlamā koku sugu sastāva, skaita un izvietojuma veidošana, kas nodrošinātu sabalansētu turpmāko audzes attīstību, atbilstoši meža īpašnieka vēlmēm un augšanas apstākļiem dabā.

Krājas kopšanas cirtes mērķis ir radīt labākus augšanas apstāklus paliekošajiem kokiem, lai veicinātu to pieauguma palielināšanos un kvalitātes paaugstināšanos. Veicot krājas kopšanas cirti, izcērtami konkurējošie un saimnieciski neperspektīvie koki, saglabājot galvenokārt nākotnes kokus – tādus, kuriem labi attīstīti vainagi, slaidu stumbri un iespējami taisnāki, resnāki resgaļi, bez sausajiem zariem. Krājas kopšanas cirtes veicamas mežaudzēs, kur vidējais koku augstums ir 12 metri.

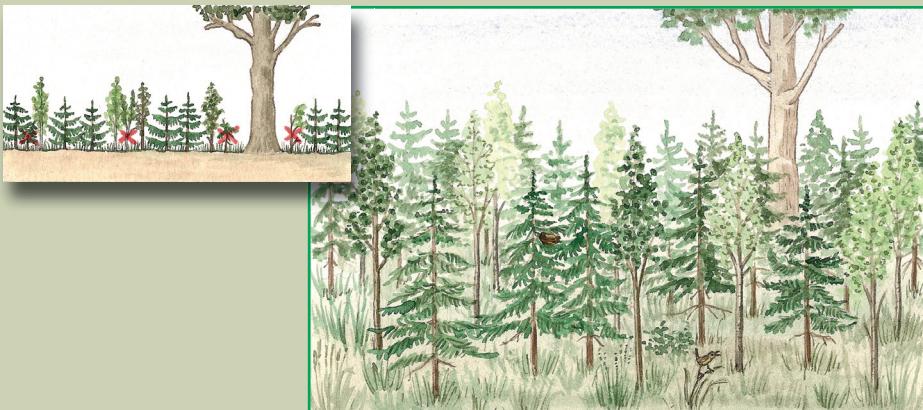
Ja audzē kādreiz plānota izlases cirte (galvenās cirtes veids), tad, izdarot krājas kopšanu, jau veidojami nelieli atvērumi meža atjaunošanās veicināšanai.

Kas jāievēro, veicot kopšanas cirtes, lai nodrošinātu dabiskas meža vides veidošanos?

IETEIKUMI, VEICOT SASTĀVA KOPŠANAS CIRTES:

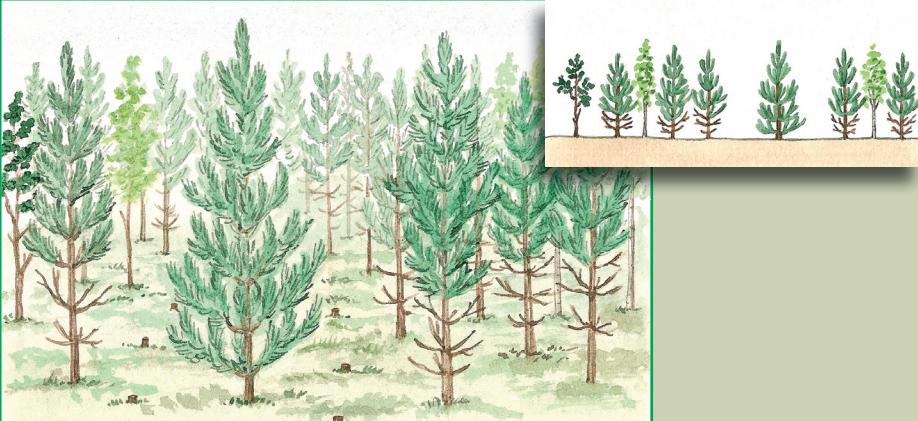
- **pavasarī un vasaras sākumā**, putnu ligzdošanas un olu perēšanas laikā, **jaunaudžu kopšana nav izdarāma**. Lapu koku jaunaudzēs sastāva kopšanas cirte veicama vasaras vidū (jūlijā – augustā), bet skuju koku jaunaudzēs – piemērotākais laiks ir rudens (oktobris – novembris);
- atsevišķās vietās **atstājami pameža koki un krūmi**, kā arī **nelielo neizkopti vai mazāk kopti mežaudzes fragmenti**;
- **avotainās vietās** kopšanu ieteicams neizdarīt, bet veidot piesegjoslu (15–20m), kur kopšana veicama ļoti mazā apmērā;

- atkarībā no augšanas apstākļiem un audzes vecuma, skuju koku audzēs vēlams vismaz 5% lapu koku piemistrojums;

Mistraudzēs koki pilnīgāk izmanto gaismu, barības vielas un mitrumu, saglabājas arī augsnes auglība. Šādas audzes ir patvērums un piemērota dzīvotne daudzām sugām, tā daļēji samazinot slimību un kukaiņu radīto iespējamo kaitējumu. Vienas koku sugars klātbūtne var veicināt citas koku sugars augšanu, aizsargājot to no sala vai vējgāzēm. Šādi apsaimniekota un veidota mežaudze ir tuvināta dabiskajam mežam, kur arvien bijusi sastopama liela koku sugu dažādība.

- **mitrās ieplakās, mežmalās, gar ūdenstecēm un ūdenstilpēm** kopšana izdarāma ļoti mazā apmērā. Tikai gadījumā, ja šādās vietās iepriekš veikta kailcirte un pārsedzes josla (15–25m) vai ieplaka apmežota ar skuju kokiem, tad lapu koku un pameža ieaugšanās veicināšanai kopšana un skuju koku retināšana izdarāma lielākā apmērā;
- **saglabājami mežaudzes fragmenti, kaltušie un pāraugušie koki, kritālas, pamežs, alu kalniņu apaugums,** kas palikuši pēc iepriekšējās kailcirtes;
- **jaunaudzē jāizvēlas vismaz 15 nākotnes ekoloģiskos kokus uz 1ha:** tiem atbrīvojama plašāka augšanas telpa, lai veidotos iespējami platāki vainagi.

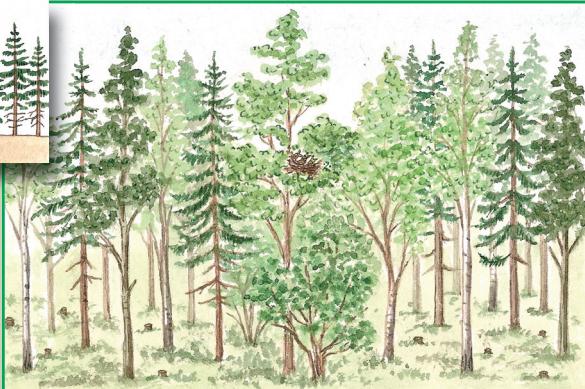
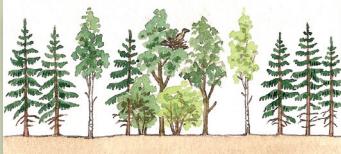

100 gadu vecumā nocirsts koks ir nodzīvojis tikai daļu sava mūža. Šodien mežos ļoti reti sastopami koki, kas būtu 200 un vairāk gadus veci. Viens no šīs problēmas risinājumiem ir ekoloģisko koku saglabāšana, radot iespēju nelielam koku skaitam iziet dabisko bioloģiskās aprites ciklu, kas atsevišķām koku sugām, piemēram, priedei ir pat 300–400 gadus ilgs.

IETEIKUMI, VEICOT KRĀJAS KOPŠANAS CIRTES:

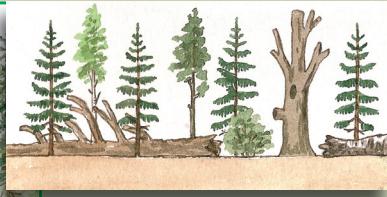
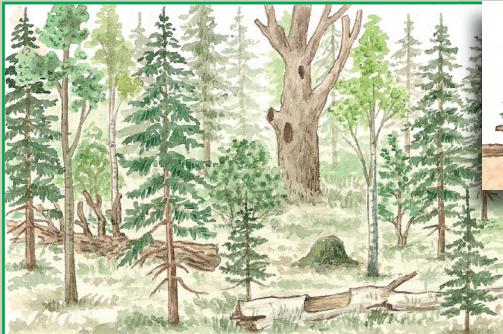
- **audzē ar vecāku koku klātbūtni** atstājami **vismaz 5 pārauguši (vecākie) koki uz 1ha**: vēlams, lai tie būtu liela izmēra koki, koki ar platiem vainagiem, dobumaini koki, platlapji – ozoli, liepas, oši, gobas, vīksnas, kļavas, skabārži, kā arī koki ar deguma rētām;
- iespējami vairāk saglabājams **pamežs**, it sevišķi, ja tajā aug blīgznas, pīlādži, atsevišķas lazdas. Tomēr gadījumā, ja konkrētā platība ir apmežojusies bijusī lauksaimniecības zeme, kur saglabājušies atsevišķi liela izmēra koki (piemēram, ozoli), veicot kopšanu ap šiem kokiem, izcērtami tos piesedzošie koki un krūmi;
- **skuju koku audzēs**, kur ir piemēroti augšanas apstākļi, **lapu koku piemistrojums līdz galvenajai cirtei saglabājams vismaz 5% apmērā**;

- viena vecuma audzēs jāizvēlas un “jāatbrīvo” vismaz 10 nākotnes ekoloģiskie koki uz 1ha, kā tas aprakstīts iepriekš – jaunaudžu kopšanas cirtes ieteikumos (izvēles kritēji ir audzes ar vecāku koku klātbūtni);
- saglabājami ap kokiem augoši koki, kur atrodas ligzdas, tā saglabājot ligzdošanai labvēlīgus apstāklus;

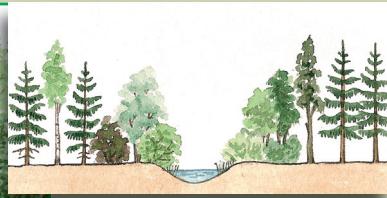
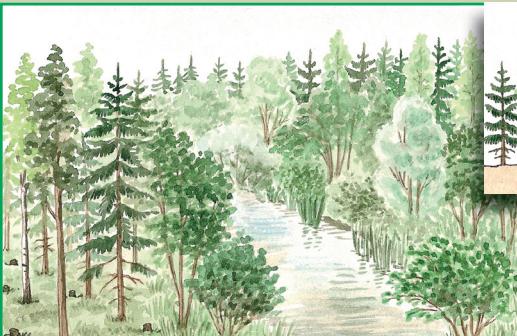
Lielāka varbūtība, ka ligzda tiks apdzīvota ir tad, ja to aizsargā piesegkoki, kas veido saskares joslu ar kopto mežu.

- **mežmalas josla** veidojama vismaz 20–25 metrus plata. Ja tajā nav lapu koku sugu, augošie skuju koki izcērtami tādā mērā, lai sekmētu lapu koku ieviešanos un pameža veidošanos. Ziedaugu attīstības veicināšanai koki izcērtami grupās, tādējādi radot maizas lauces un pastarpināti panākot arī atvasāju uzcelšanu;
- **meža un purvu saskares joslā, mitrās ieplakās, joslā ap avotiem** kopšanu ieteicams veikt ļoti mazā apmērā;
- saglabājama **sausā un trupošā koksne, stumbeņi, sausokņi un kritušie koki**. Izvēloties atmirušo koksni, galvenokārt atstājami liela diametra sausokņi un kriticalas, kuru diametrs pārsniedz 25cm. Ja kalstošo koku īpatsvars ir liels (piemēram, pēc snieglaizes vai vējgāzes), tie saglabājami tādā daudzumā, kas nepasliktinātu sanitāro stāvokli;

Kokiem sasniedzot lielu vecumu un atmirstot, rodas piemērotas dzīvotnes daudzām šobrīd apdraudētām augu un dzīvnieku sugām. Vairāku sugu eksistenci mežā apdraud tieši liela izmēra kritalu un stumbeņu trūkums. Jāatzīmē, ka šādas koksnes izvākšana ekonomiski nav izdevīga.

- krastmalasjoslā ap upēm, strautiem, ezeriem (vismaz 20 – 25m) kopšanu ieteicams veikt ļoti mazā apmērā vai neveikt vispār, izņemot gadījumus, kad krastmalasjoslā ir izveidojusies viena vecuma egļu audze – tā retināma, pirmkārt, izcērtot skuju kokus un veidojot vairākstāvu mistrotu audzi.

Lai saglabātu šo mitro vietu mikroklimatu un neizraisītu krasas temperatūras svārstības, ap tām saglabājama neliela buferjosla. Tādā veidā, novēršot krasas vides izmaiņas, tiks nodrošināta labvēlīga dzīvotne sugām, kurām nepieciešams mitrs mikroklimats un apēnojums.

www.pdf.lv

www.kpc.gov.lv

Pasaules Dabas Fonda misija ir veidot nākotni, kurā cilvēks un daba dzīvo harmonijā.

Padomi mežaudžu kopšanā

Teksts: Pasaules Dabas Fonds, Valsts meža dienesta Konsultāciju pakalpojumu centrs

Ilustrācijas: Rūta Kazāka

Datorsalikums: Marta Zariņa

Valodas konsultants: Vilnis Pēčs

Informatīvā apkopojuma sagatavošanu atbalstījuši: WWF un IKEA sadarbības projekts par atbildīgas mežsaimniecības veicināšanu (vairāk informācijas: www.panda.org/forest4life), Valsts meža dienesta Konsultāciju pakalpojumu centrs, SIA "Stora Enso Mežs".

Izdevums ir izgatavots SIA "Jelgavas tipogrāfija" uz Arctic Volume papīra. Papīra ražošanā izmantota koksne, kas ir iegūta FSC (Forest Stewardship Council) standartam atbilstoši apsaimniekotos mežos. FSC sertifikācijas sistēma nodrošina, ka meža apsaimniekošanas praksē vienlīdz ievērotas vides, sociālās un ekonomiskās intereses.

SIA "Jelgavas tipogrāfija" ir pilnvērtīgs FSC sertificētās produkcijas piegādes ķēdes dalībnieks.

Materiāls pārpublicējams tikai ar Pasaules Dabas Fonda un Valsts meža dienesta Konsultāciju pakalpojumu centra atļauju.